

Notitser om danske Orthopterer og Neuropterer.

Af

Esben Petersen.

I Høsten 1899 iagttog A. C. Jensen-Haarup en Kakerlak-Art under Rensdyrlav paa Hederne tæt ved Stranden ved Esbjerg. Insektet var den Gang hyppig der, og han opstillede 4 Stkr., som han sendte til Zool. Museum. Da han efter at være flyttet til Randers lejlighedsvis saa mine Kakerlak-Arter, omtalte han denne Art og paastod, at den maatte være ny for Danmark; thi det kunde langt fra være *Ectobia lapponica* L., vor eneste da kendte Art, der forekom i det frie. Jeg blev selvfølgelig meget nysgerrig; men da han ikke havde opstillet nogle Stkr. for sin Samling, kunde jeg ikke faa min Nysgerrighed tilfredsstillet men maatte nøjes med hans Beskrivelse. Denne var ogsaa saa god, at vi kunde bestemme Arten til at være *Ectobia ericetorum* Wesm. Da jeg i Sommeren 1905 saa Exemplarerne paa Zool. Mus., kunde jeg bekræfte vor Bestemmelses Rigtighed. Jeg har gjort mig megen Umage med at faa Insektet dernede fra til min Samling. I Juni 1903 søgte H. Weis og jeg forgæves efter den paa de gamle Findesteder. I Septbr. 1905 fik jeg 4 Larver dernede fra, fundne af Lærer J. F. A. Larsen, Esbjerg, for hvem det dog var umulig at finde Imago. Men i Sommerferien d. 7. August 1906, da jeg sammen med min Hustru var paa en Tur til Søndervig ved Ringkøbing, var jeg saa heldig at finde nogle faa ♂♂ og ♀♀ ude i Klitterne under Rævlinger (*Empetrum nigrum*) paa lave og fugtige Steder. Det er meget interessant, at denne Art forekommer her

i Danmark. Den er funden i Tyskland saa langt imod Nord som til Harzen men stadig stedegegen og sjælden; ligeledes er den tagen i Belgien paa *Erica* langs Stranden, ved Fontainebleau i Frankrig samt i Devonshire og Cornwallis i England. Siden Jensen-Haarup gjorde mig opmærksom paa Arten, har jeg med megen Energi søgt under Rensdyrlav paa mangfoldige Steder her i Jylland for at genfinde den men stedse forgæves; derfor tror jeg at turde udtale, at Arten sikkert kun vil findes langs Jyllands Vestkyst; men at den der maaske vil vise sig ret almindelig.

Paa en Ekursion til Silkeborg Vesterskov 18. August 1906 nedbankede jeg en Række smaa Kakerlak-Larver, som jeg strax var klar over ikke kunde være af *Ectobia lapponica* L. men maatte tilhøre *Ectobia livida* F., en Art, som jeg i flere Aar har søgt ivrigt efter, da det stedse har været mig klart, at vi maatte have denne Art i Danmark. Ved samme Lejlighed tog jeg ogsaa en Imago (♀). Da jeg kom hjem og undersøgte mine Rækker af *Ectobia lapponica*, fandt jeg mellem dem 5 ♀♀ af *Ectobia livida*, og siden har jeg paa forskellige Steder her omkring Silkeborg taget flere Stkr. men stadig kun ♀♀. Hunnen af *Ectobia livida* ligner overordentlig meget den lyse Varietet af *Ectobia lapponica's* Hun, og dette har gjort, at jeg først i Aar ved Hjælp af Larverne, som er særdeles let at skelne fra hverandre, blev opmærksom paa Arten. Endnu har jeg ikke fundet nogen ♂, saa det tyder paa, at den maa være sjælden her. G. Brunner von Wattenwyl siger ogsaa i sin »Prodomus der europäischen Orthopteren«, at ved Wien er Hunnen af *E. livida* overalt meget almindelig, medens Hannen er yderst sjælden, saa han er tilbøjelig til at antage, at Hunnen af *livida* parrer sig der med Hannen af *lapponica*, hvilket ogsaa Prof. Krauss har iagttaget (Verh. zool.-botan. Ges. Wien, XXIII, p. 18). Arten forekommer almindelig paa lave Planter i Skove gennem hele Mellem- og Sydeuropa men er sjælden i Nordtyskland.

Vi har nu her i Danmark 6 Kakerlak-Arter, hvoraf de 3 ikke forekommer i det frie, nemlig: *Phyllodromia transfuga*

Brünniche (*Blatta germanica* L.), *Periplaneta americana* L. og *Periplaneta orientalis* L., medens *Ectobia lapponica* L., *Ectobia ericetorum* Wesm. og *Ectobia livida* F. kun træffes i den frie Natur. De to sidstnævnte Arter er ikke fundne i Skandinavien.

For Samlere, som ikke har større Værker over Blattode'er ved Haanden, skal jeg nedenfor anføre nogle Kendetegn paa de tre *Ectobia*-Arter:

- 1 a. Thorax's Midte uplettet, brun eller sort; Randen lys. Hunnens Dækvinger kortere end Bagkroppen. L. ♂ 8—11 Mm.; ♀ 8—9,5 Mm. . . . *Ectobia lapponica* L.
- 1 b. Thorax's Midte lergul med spredte brune Pletter eller lergul med mørke Pletter eller Striber; Randen lys. 2.
- 2 a. Graa. Thorax's Midte lergul med mørke Pletter eller Striber. Dækvingerne hos Hunnen afskaarne, dækkende godt Tredieparten af Bagkroppen. L. ♂ 7—8 Mm.; ♀ 6—7 Mm. *Ectobia ericetorum* Wesm.
- 2 b. Straagul. Thorax's Midte og Dækvinger med spredte brune Pletter. Hos begge Køn dækkes Bagkroppen af Vingerne. L. ♂ 9,5 Mm.; ♀ 8 Mm. *Ectobia livida* Fabr.

Stenobothrus elegans Charp. er nu ogsaa kendt fra Jylland, idet jeg tog en ♀ ved Søndervig 7. Aug. 1906, og Lærer A. C. Thomsen samlede en lille Række i August 1906 i Elling Mose, Vendsyssel. Det synes som om Arten kun forekommer tæt ved Stranden. *Stenobothrus dorsatus* Zett. er ret almindelig ved Silkeborg paa Skovenge. Den hører sikkert hjemme paa de bedre Egne, men er dog taget saa langt mod Vest som ved Funder St. *Oedipoda tubercula'a* Fabr. eller »Hedeskratten«, som den populært kaldes, synes at have en ret vidtstrakt Udbredelse i Midt- og Nordjylland, navnlig i Viborgeggen. Foruden de allerede omtalte Fund skal her nævnes to: Rakkeborg Hede i Ulbjerg (Viborgeggen) d. 21. Septbr. 1904 (Lærer Asger Kristensen); Binderup og Sjøstrup Heder, $\frac{1}{4}$ Mil øst for Aars St. (Lærer Melbye Nielsen).

I Museumsinspektors, Dr. Fr. Meinert's »Catalogus Orthopterorum Danicorum« (Ent. Medd., I. B., 1. H.) opføres

31 sikre Arter og 3 Arter, der egentlig ikke kan siges at leve her, eller hvis Forekomst er usikker. Hertil kommer nu 4 Arter: *Stenobothrus apricarius* L., *Stenobothrus biguttulus* Charp., *Ectobia ericetorum* Wesm. og *Ectobia livida* Fabr., saa vor Orthopterafauna tæller i Øjeblikket 35 sikre Arter.

Nothochrysa fulviceps Steph. er tagen i Frederiksgave Skov paa Fyen af Lærer P. Jørgensen d. 10. Juni 1906, og af *Nothochrysa capitata* Fabr., der før kun var kendt i 1 Expl. fra Randers, blev der taget 3 Stkr. ved Funder St. d. 2. og 18. Juni 1906 af B. G. Rye og Forf. *Chrysopa septempunctata* Wesm. har Lærer P. Jørgensen taget i flere Expl. ved Sønderby i Juni 1906. *Chrysopa aspersa* Wesm. er fundet enkeltvis ved Allinggaard, Funder og Salten, alle Findestederne i Silkeborg Omegn, og *Chr. ventralis* Curt. har jeg taget enkeltvis ved Funder og i Mausing Skov. Af *Chr. flava* Scop. blev fanget 1 Stk. ved Silkeborg 11. Juni 1906. *Osmylus chrysops* L. synes ikke at være saa absolut sjælden. Den 4. Juni 1906 tog jeg 2 Stkr. i Grejsdalen. H. Ussing tog en hel Række 10. Juni 1906 under en Bro, der fører over Lilleaa ved Laurbjerg St., og sammesteds genfandt Ussing, Jensen-Haarup og jeg den talrig 24. Juni. Dyrene sad fuldstændig rolige med tagstillede Vinger under Broen paa Planker og Bjælker, og man kunde gaa ganske sindig og samle til sig af Hjærtens Lyst. Af *Hemerobius strigosus* Zett. har H. Ussing taget 1 Stk. ved Randers, og Jensen-Haarup 1 Stk. ved Haarup (Horsenseggen) 26. Juni 1906. For Resten bør denne Art bære Stephen's Navn *Hemerobius stigma*, under hvilket Navn han beskrev den allerede 1836, medens Zetterstedt først beskrev samme Art 1839 under Navnet *Hem. strigosus*, og Wesmæl 1840 som *Hem. limbatus*.

I den i »Ent. Medd.«, 1. H., 1906 værende Afhandling over *Neuroptera Planipennia* er begaaet en Fejl, som herved rettes. I god Tro til Wallengren (Skand. Neur. I. Afd. Stockh. 1871) opførte jeg *Hemerobius lutescens* (Fabr.) Steph.

p. 40

som Synonym til *Hemerobius humuli* L. Mr. Kenneth J. Morton har siden gjort mig opmærksom paa, at *Hem. lutescens* er en god og selvstændig Art, og ved at undersøge mine som *Hem. humuli* L. opstillede Stkr. fandt jeg, at vi her i Landet havde begge Arter. Nu kender vi tre danske Arter af *marginatus*-Gruppen, og deres Synonomi stiller sig saaledes:

1. *Hem. marginatus* Stephs. (1836); M. Lachl.; Wallengren; Rostock etc.
2. *Hem. lutescens* Fabr. (1793); Steph.; Hag. = *Hem. humuli* Rostock.
3. *Hem. humuli* L.; M' Lachl.; Wallengren.

Hem. lutescens og *Hem. humuli* ligner hinanden overordentlig meget; men hos sidstnævnte er Forvingernes Længderibber stærkere forsynede med mørke Pletter, og de graa Skygninger er kraftigere. Arterne kendes dog lettest fra hinanden paa Hannernes Analvedhæng, som hos *Hem. humuli* er — set fra Siden — brede, korte og kløvede i Spidsen; hos *Hem. lutescens* lange, skraat nedadbøjede og i Spidsen forsynede med to Tænder, af hvilke den største og øverste bøjer opad og indad, medens den underste bøjer vinkelret nedad. De Expl., jeg har i min Samling af *Hem. humuli*, er alle fra Silkeborgegnen; medens jeg har *Hem. lutescens* baade fra Silkeborgegnen, Falster og Fyen; desuden har jeg set Arten fra Vendsyssel. *Coniopteryx (Aleuropteryx) lutea* Wall., som jeg i »*Neuroptera Planipennia*« udtalte Formodning om maatte findes her, har jeg taget i 1 Expl. ved Højen Bæk (Vejleegnen) 4. Juni 1906 og i 1 Expl. ved Silkeborg 8. Juni 1906. *Sialis fuliginosus* Pict. er funden ved Randers af Jensen-Haarup i Maj 1906; af Lærer A. C. Thomsen i Dannerhøj (Vendsyssel) og af Lærer Fr. Kristensen ved en Bæk i Alsted Skov 7. Juni 1906; selv har jeg taget den i stort Antal ved Højen Bæk og i Greisdalen 4. Juni 1906, og ved Mausing Bæk 17. Juni 1906 i nogle faa Exemplarer. Arten er sikkert udelukkende knyttet til stærkt rindende Vand i Modsætning til *Sialis lutaria*. Af *Raphidia notata* Fabr. har jeg taget 4 Stkr. 8. Juli 1906 i Silkeborg Vesterskov.

Side 44

I Øjeblikket kender vi nu 47 danske Arter af *Neuroptera Planipennia*.

Til Slutning maa jeg gøre opmærksom paa, at jeg har overset en kedelig Fejl, i den førnævnte Afhandling »*Neuroptera Danica. Planipennia*« (Ent. Medd., 1. H., 1905), idet Klichéerne til Figureerne 3 og 4 er blevne ombyttede.
